

مهدویت

رویکردها و چالش‌ها

مهدی مهریزی

کتابخانه

سرشناسه	مهریزی، مهدی، ۱۳۴۱ -
عنوان و نام پدیدآور	مهدویت: رویکردها و چالش‌ها / مهدی مهریزی.
مشخصات نشر	تهران: علم، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۳۹۸ ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۶۷۱-۷
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	محمد بن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ ق -
موضوع	مهدویت
موضوع	مهدویت - جنبه‌های قرآنی
رده بندی کنگره	۱۳۹۳ / م۹۹۱ / BP۲۲۴
رده بندی دیویی	۲۹۷ / ۴۶۲
شماره کتابشناسی ملی	۳۶۱۴۴۴۴

شکل

مهدویت

رویکردها و چالش‌ها

مهدی مهریزی

چاپ اول: ۱۳۹۳

تیراژ: ۷۷۰ نسخه

لینوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

مرکز بخش علم: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای زاندارمری

بن بست گرانفر، پلاک ۴، تلفن ۶۶۴۱۳۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۶۷۱-۷

فهرست اجمالی

۷	مقدمه
۱۱	فصل اول: مبانی و رویکردها
۱۳	مبانی اعتقاد به مهدویت
۲۹	محکّمات اعتقاد به مهدویت
۳۴	رویکردهای پژوهشی در مهدویت‌نگاری
۶۵	فصل دوم: مهدویت شخصی
۶۷	اثبات ولادت
۱۰۹	زمان و مکان ولادت امام مهدی (عج)
۱۱۴	نقد گزارش «اسم ایبه اسم ابی»
۱۱۷	ویژگی‌های جسمی امام مهدی (عج)
۱۲۳	امامت در خردسالی
۱۲۹	فصل سوم: دوران غیبت
۱۳۱	چگونگی غیبت و مسأله سرداب
۱۴۷	جزیره خضراء
۱۵۲	ازدواج و ذریه امام مهدی (عج)
۱۶۷	مکان‌های منسوب به امام مهدی (عج)
۱۸۳	انتظار

۱۹۳	فصل چهارم: عصر ظهور
۱۹۵	دعوت به کتاب جدید و امر جدید
۲۰۷	قضاوت داوودی امام مهدی علیه السلام
۲۱۹	نقد روایت «لا مهدی إلا عیسی علیه السلام »
۲۲۴	شهادت یا وفات امام مهدی علیه السلام
۲۳۱	فصل پنجم: کتاب‌شناسی
۲۳۳	تحولات شعر مهدوی
۲۴۳	کتاب‌شناسی مهدویت
۳۲۷	فهرست‌ها

مقدمه

۱. بر اساس باورهای ارتکازی و فطری و نیز تربیت مذهبی و دینی، از کودکی و خردسالی، امام زمان و مهدویت در ذهن و زندگی‌ام مانند عموم شیعیان جایگاه ویژه‌ای داشت. آن مقدار که به یاد می‌آورم از دوره دبستان و کلاس پنجم ابتدایی در برپایی جشن‌های نیمه شعبان کوشا بودم. شرکت در جلسات دعای ندبه پیش از دوران طلبگی و بعد از آن، رفتن به مسجد جمکران و ... را مظاهر و استمرار همان باورهای فطری و ارتکازی می‌دانم.

در دوران طلبگی و از آن زمان که توان صحبت و سخنرانی (در حد معمول همه طلبه‌ها) پیدا کردم روبه‌ام چنین بود که اگر جمعه شب در جایی سخنرانی و صحبت دارم موضوع آن را مسائل مهدویت و به ویژه انتظار قرار دهم. این همه را البته امری ویژه در زندگی خود تلقی نمی‌کنم. بیش از سه سال (از سال ۱۳۹۰ شمسی) است که درس‌هایی را در مقطع دکتری و کارشناسی ارشد در جامعة المصطفی در زمینه مهدویت بر عهده دارم. درس‌های: مبانی کلامی مهدویت، تاریخ مهدویت، مهدویت و مسأله غیبت و فقه الحدیث احادیث مهدویت. تدریس این دروس توفیقی بود که در این مدت بیشتر با این موضوع و منابع آن مرتبط شوم. این ایام

مقارن شد با تدوین دانش‌نامه امام مهدی (ع) در موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث. نگارش تعدادی از مقالات و تحلیل‌های این دانش‌نامه دغدغه‌ها و ارتباط با مبحث مهدویت را بیشتر و جدی‌تر کرد.

۲. حاصل این چند سال درس، مطالعه و تأمل، آن شد که برای مباحث مهدویت، سه سطح یا سه طبقه قائل شوم. سطح نخست آن است که اصل مهدویت از مسلمات نزد مسلمانان است. اعتقاد به فرزندی از نسل پیامبر به نام مهدی که برپایی عدل و قسط همگانی و نهایی را بر عهده دارد در میان همه فرق اسلامی از متواترات و مسلمات بوده و هست. سطح دوم، اعتقاد و باور به مهدی شخصی زنده و غایب با ویژگی‌های خاص است که شیعیان بدان باور دارند. این سطح با ادله و شواهد اطمینان آور و استوار اثبات می‌شود. سطح سوم موضوعاتی جزئی پس از این سطح، مانند: چگونگی زندگی، ازدواج، نسل و ذریه، محل سکونت و ... این سطح را باید جزو اسرار و امور غیبی دانست که ورود عقلانی و عقلی در آن آسان نیست و نیازی هم به توجیه و تبیین‌های عقلی نیست. مگر قرآن پاره‌ای از امور غیبی و اسرارآمیز را چون حیات عیسی در آسمان‌ها، تولد مسیح از مریم بدون پدر، نبوت یحیی و عیسی در خردسالی و... را مطرح نکرده است؟ بگذریم از پاره‌ای معارف دیگر چون فرشتگان، عرش، کرسی و .... وجود اسرار و رموز غیبی در هستی، امری غریب و شگفت نیست. انسان باید به فراتر از امور محسوس پیرامونی‌اش بیندیشد و البته برای درک و فهم آن تلاش کند؛ ولی الزاماً درک و فهم آنها عقلی و عقلانی نیست. راه معرفت، مسدود نیست؛ ولی راه معرفت عقلی و عقلانی تنها راه نیست.

۳. در این کتابچه، نوزده مسأله مورد بحث اجمالی و احياناً تفصیلی

قرار گرفته است که همه آنها به جز بحث انتظار در همین سال‌ها تدوین شده و بخشی از آن در دانش‌نامه امام مهدی علیه السلام به عنوان پژوهش و تحلیل در حال نشر است.

در ضمن این موضوعات پاره‌ای از روایات که محل بحث و پرسش بوده مورد تجزیه و تحلیل و احیاناً نقد قرار گرفته است مانند: روایات آوردن کتاب و سنت جدید یا تشبیه قضاوت مهدوی به قضاوت داوود و سلیمان.

برخی از روایات موجود در مصادر اهل سنت نقادی شده است مانند حدیث: «لا مهدی الا عیسی بن مریم» و حدیث پیامبر: «اسمه اسمی و اسم اییه اسم ابی».

پاره‌ای از منقولات تاریخی چون جزیره خضراء و مسجد جمکران نیز مورد ارزیابی قرار گرفته است.

۴. نوزده مسأله یادشده، در پنج فصل سامان‌دهی شده است: فصل اول با عنوان مبانی و رویکردها حاوی سه بحث است که به گونه‌ای از پیش فرض‌های مهدویت سخن گفته و یا مهدویت‌نگاری و مهدویت‌پژوهی مسلمانان را از بیرون و به عنوان مطالعه پسینی به تحلیل و ارزیابی نشسته است.

در فصل دوم تعدادی از باورهای ویژه شیعیان مورد بحث و گفتگو است و مسائلی چون اثبات ولادت، مکان ولادت و امامت در خردسالی محتوای مقالات را تشکیل می‌دهد.

در فصل سوم چند مسأله از دوران غیبت مانند: چگونگی غیبت، محل سکونت، نسل و ذریه و انتظار، محور نوشته‌ها قرار گرفته است.

فصل چهارم با عنوان عصر ظهور، حاوی موضوعاتی چون آوردن کتاب و سنت جدید، «حدیث لا مهدی الا عیسی»، شباهت داوری امام مهدی به داوری داوود و سلیمان است.

و فصل پنجم - که آخرین فصل است - با عنوان کتابشناسی، حاوی دو مبحث است یکی کتابشناسی تحلیلی مهدویت و دیگری نگاهی بیرونی به تطورات و تحولات شعر مهدوی.

۵. در آخر سپاسگزار همه کسانی‌ام که به گونه‌ای در شکل‌گیری و فرجام یافتن این نوشتار سهیم بوده‌اند.

دانشجویان کلاس‌های درس، محققان و دست‌اندرکاران دانش‌نامه امام مهدی علیه السلام و به ویژه دوست فاضل و ارجمند و نکته‌دان جناب آقای محمد هادی خالقی که همه این نوشتارها را خوانده و نکته‌های سودمند و افزودنی‌های مناسب را به من تذکر داده‌اند.

تلاش دوستانی که آماده‌سازی کتاب را بر عهده داشتند، آقایان امیرحسین سعیدی، محمدکریم صالحی و مهدی جوهرچی، مأجور و در یاد است.

امیدوارم که این نوشتار بتواند در روشنگری اعتقادی و در نهایت برپایی عدل و قسط مهدوی سهمی داشته باشد.

جمعه ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۳ شمسی

۸ رجب ۱۴۳۵ قمری

۹ می ۲۰۱۴ میلادی